

Dörd il əvvəl Bakıda-Dənizkənarı Milli Parkda Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin 2020-ci ildə 44 günlük ikinci Qarabağ müharibəsində qazandığı qələbəyə həsr olunan Hərbi Qənimətlər Parkı yaradıldı. Parkda Ermenistan Silahlı Qüvvələrinə məxsus olduğu bildirilən tank, "Qrad" qurğuları, top və digər müharibə texnikası burada yer alır. Prezident İlham Əliyevin "Qələbə" tvtləri, aparıcı media qurumlarına müsahibələr, xalqa müraciətlərdən ibarət hissələr Parkın ərazisindəki videozalda nümayiş etdirilir.

2021-ci ilin 12 aprelində yaradılan bu parkda ümumilikdə müharibə, döyük meydanı təsəssürtü yaradan manzərlərlə hər addımda rastlaşırlar və hər addımda qurur duyur insan.

***

Bura həmişə küləklidir. Dənizdən əsən külək dünən müharibədə od püşkürən, bugünse

Hərbi Qənimətlər Parkı: Azərbaycanın suverenlik simfoniyası

yerindən tərəpənməyə cəsareti olmayan, indi sadəcə dəmir parçası ömrünü yaşayan hərbi qənimətlərin üzərinə hücum çəkərkən bu viyildə 44 günlük payızın sazağını duyuram. Qarabağa-müharibəyə qaydırıram. Qulağıma savaş meydanındaki səsler gəlir, bu silah-sursat, texnikaların fonunda və hərdən küləyin üzümə vurduyu şillələrdə 44 günün 1-ni yaşayıram.

27 sentyabr-10 noyabr... 44 gün

Bilmirəm, bu 44 günün hansıdayam. Amma orada-Qarabağda müharibə meydanında yam. Suqovuşanda, Füzulidə, Xudafərindəyəm, Zəngilan, Qubadlı, Şuşadayan, Ağdam, Kəlbəcər, Laçındayan, bilmirəm, haradayan, amma döyük meydanıdayam. O payızın qonağıyam Qarabağda. Havada heç günə yoxdur. Amma onun bir doğuşuna elə ehtiyac var ki... Hava həddindən artıq soyuqdur. Hər tərəf bomboz dağlar, dərələr, düzənliliklər-otuz ilin həsrətliləridir. Onları seyr etdikcə sanki mənimlə danışırlar: günəş nədir arzulayırsan? Məgər bu əllərdə 30 ildir günəş doğur? Qovmuşuq onu buralardan. Biz özümüz soyuğa, sazağa, qaranlığa vermişik. Vətəndən ayrı güneşmi doğar? Qovmuşuq günüşi, "get, biz anamızın qoynuna qayğıdan gəlib üzüməzə doğarsan, işığını hiss edərək, hərərətini duyarıq", - demisik. Bax bu səbəbdən də burada nə günəşini axtar, nə doğmasını arzula...

Güneşdən əlimi üzür, ətrafi seyr edirəm. Sazaq ağaclaradakı rəngini sariya döndərməkdə olan yarpaqları ora-bura əsdirməkdən heydən salır. Yorğunluqları ləp kənardanca hiss olunur. Yerdəki ot-alaf da eynilə ağaclaradakı yarpaqların taleyini yaşayır. Küləyin əsarətinə dədir, onun hökmüne tabedirlər.

"Burada hər Görəsən necə olur", - deyə düşünürəm. Sanki ətraf üreyimdən keçənləri oxuyur, sazağını şillə edib üzümə çırır və bəhar nədir, bu yerlər 30 ildir bəharı qovub buralardan: biz yaşılı, allı-güllü bəharı, yayı payızı, qısa qurban vermişik. Payızdan, qışdan solğun rənglər alb bəhara, yaya libas tıkmış. Onu da payız etmişik. Biz bəhərin bu yerlərə gəlişini Vətənə dönenə saxlamışq. Əlimiz Vətənin elinə çatanda o əllərlə soyunduracaq payız rəngli libasını bəhərin. O əllərlə geyindirəcəyik əyəninə alça, ərik çiçəyitək ağappaq donunu, sa-laçaqıq başına şaftalının çəhrayı çiçəyi rəngde kəlağayışını... yaşıl rəngi əllərimizlə don biçəcəyik bu dağlara, bu düzələrə, dərələrə... indi bizi rəngimizsə boz, qara, gördünən bu sarı, bir də həsrət rəngidir...

Təbiətlə bu səhəbdən ətrafdakı qulaqbati-

rıcı səsler ayırrı məni. Belə dəhşətli səsler ilk dəfədir eşidirəm. Bu səsler hər dəfə yenilənəndə vücudumdan keçir, bütün bədənimi dolanıb sonra bayırı çıxır. Payızın sazağı ilə bu səsler elə bir harmoniya yaradıb ki...

Payız əsgərimin üzündə bahar

Burada payız müharibədən, müharibə pa-yızdan rəng alıb. Rəngi kimi adamın bədənində qanını dondurən soyuğu da eynidir: payızın sazağı, müharibənin soyuğu. Adamın iliyinə işleyir bu sazaq, soyuq. Bir hərəret, bir sızqə gün işığı axtarıram. Yoxdur o, sanki ərşə qalxıb. Bombardmanın duməni bir anlıq çəkiləndə nə-zərərim əsgərimin üzündə dəlaşir və sehərdən bəri axtarırdı tapıram. Torpaq, Vətən uğrunda sinesini sıpər edən əsgərimin üzündə elə bir sevgi var ki, burada bahara oxşar tək o sevgidir. Tək o çöhrələrdə güneş doğur. Tək o üzlərdə işiq var. Bu payızın sazağını da, bu müharibənin dəhşətli səsini də tək o sevgi susdu-racaq güce malikdir: payızı bahar edəcək qədər, qarşılıqla işiq saçacaq qədər, soyuğunu işq bir hərətə çevirəcək qədər...

Sənqərdə səhəri axşam, axşamı səhər edir əsgərim. Gecənin qarənlığında od yağışının işığında leysan kimi ələndiyi görünən payız yağmurunda islanır, tərəpəmir, elə yerindəcəde dayanır, bədənin hərərəti ilə əynində quruyur paltaları. Bir an geri çəkilmir. Bu dəhşətli səslerin içərisində hərdən nəğmələr də eşidilir. Vətəndən, anadan, torpaqdan oxuyurlar:

Əzizim kətan yaxşı,
Geyməye kətan yaxşı.
Gəzməye qürbət ölkə,
Ölməyə Vətən yaxşı.
Qarabağ şikəstəsinin də səsi gəlir uzaq sənərlərdən:

Könlüm keçir Qarabağdan,
Gah bu dağdan, gah o dağdan.
Axşamüstü qoy uzaqdan,

Havalansın Xanın səsi,

Qarabağın şikəstəsi...

Üzü, qulaqları, əlləri qıpqırmızıdır əsgərim, sazaq yandırıb, qızardıb. Bu qırmızı rəng nərə çəkən əigidimin düşmən üzərinə hücumunun da rəngidir. Nərə səsinin rəngidir. Qarış-qarış qələbənin rəngidir. Azad olunan kendlər-də dalğalanan bayraqımızın rəngidir. Bu rəng payızda bəhar rəngidir... Qarabağın payızı bəhar edən rəngidir. Vətən, torpaq uğrunda canından keçənlərin torpağı lalələşdirən rəngidir. Bu qan həm də payızda torpağın aqlığını doyuran sudur, su rəngidir...

Payız Qarabağ müharibəsinin zamanı, mə-

kan, fəsil anlamıdır əbədiyyən. Haqqı unudulmazımızdır. Payız anasıdır bəhar üzü əsgərim. Yarpağı yastiğı, yorğanı, sinəsi ana qoy-nudur. Budur, şəhidim var, payız ana qoynuna alıb onu, gözlərindən yaş ələyir üstüne. Laylay deyir: bu laylayda həm balasını oxşayır, həm elini. "Sənə qıyan əller qurusun"la, "Gəlməsəy-diniz b yurdun düşməndə bağlı qan olardı" cümlələri tez-tez bir-birini evəz edir Payız ananın dilində. O, balasını ağlayır, bir gözündə ələm, birində qurur. Birində əbədi kədər, birində əbədi torpaq vüsalı. Hicranı didib dağıdan o vüsal. Şəhidimin qanı rəngindəki vüsal. Əsgərimin gözünü yumduğu qara rənglə ruhunun pərvəzəndə aq və mavi rənglər arasında qəhrəmanlıq, olməzliyin bəxşisi vüsal... Qarabağın qara bəxtindəki aq rəngli vüsal...

Od püşkürən silahlar

Yenə də bilmirəm, torpaqlarımızın hansıdayam. Amma 44 günlük müharibənin bir günündə oradayam. Müharibə meydanında dəhşətli səsler var. Bu səsler od püşkürən, ömür-ləri yarımcıq qoyan zireh, artilleriya, qoşqu və silah-sursatlardan çıxır. 30 ilin əvvəlində-Birinci Vətən Müharibəsində torpaqlarımızın işgalinə fərman verənlərin istəkləri namine düşməni təchizatlandırdıqları silahların on, iyirmi qat artıqdır bu silahlar. Dayanmadan-durmadan od püşkürürələr. O avtomobilər 30 ildə torpaqlarımızda düşmən istehkamlarının yaradılmasına, sənərlərin qazılmasına, minaların basdırılmasına xidmət edib. Bizim torpaqlarımızda bizi-lərə təhlükə yaratmaq üçün istifadə edilib.

Bu silahların burnunda soydaşlarımız Qarabağdan-öz doğma ata-baba yurdlarından dədərgin salınır. Gecənin yarısında bu silahların dəhşətli səsi vahimə ilə girib evlərə. Ömür-ləri yarımcıq qoyub, körpələri qanbağır edib, onlarıın mesum dünyasına zərbələr endirib. Bu silahlar 30 ildir, yurd təşnəsi çəkib ürəklərə. Sə-pələyib minlərlə insanı ölkəmizin bölgələrinə. Adlarını köçkün, qacqın qoyub bu silahlar onları. 30 ildə yalnız yuxularda doğma həyətlərinə qədəm qoyub şuşaları, laçınlıları, kəlbəcərlilər, ağıdamlıları... bu silahlarla zorla evindən çıxarılanlar 30 ildə bayramlarda aqlayıblar, ezişlərinin qəbirlərini ziyrət edə bilməyiblər.

Susdurur əsgərim o silahları. Bir-bir susdurur. Kəndbəkənd, şəhərbəşəhər susdurur. Çe-virir od püşkürən ağızını düşmənə təref, "artıq 30-ci illər deyil", - deyir. Bir addım da irəliyə gəle bilmezsiniz. Qarşınızda güclü Azərbaycan orduyu var. Bu ordunu üstələyənə ne casarətiniz, nə də gücünüz çatar. Çixin bu torpaqlardan, sizi-zin olmayan, tamahınız olan torpaqlardan...

Düşmən silahını, texnikasını qoyub qaçır.

Canını əsgərimdən qorumaq üçün qaçır. Çünkü qarşısında vətənpərvərlik ruhu iliyine işləmiş Azərbaycan gənci var. Bu qüdrətli ölkənin sər-kərdəsi var. Həmərəy insanları, bir əmrlə hər biri Qarabağa yollanacaq insanları var. Bir də Qələbəye, Zəfərə gedən yolda qısa bir yolculuq var. Silahların, zirehlerin, texnikaların səsi qu-laqlarında cığınır. Küləyin səsi de bu səslərə yoldaşlıq edəndə bir anlıq düşüncələrdən ayrılr, müharibədən Hərbi Qənimətlər Parkına qayıdır...

Təkərlərdə qurulan palçıqdan Qarabağın ətri gəlir

Qarışında Zəfər var, onu seyr edirəm, qələbənin o heyətamız dadını yenidən dadıram. Ətrafım göz baxdıqca uzanan ərazidə hərbi qə-

nimətlərə doludur. Od püşkürən silahlar necə də susub. Onların gücü əllerindən alınıb, cəsər-tisizləşiblər. Sadəcə dəmir parçalarına çevriliblər. Beş il önce üstümüze hücumla gələn, yüzlərlə igidimizin ömrünü, arzularını yarımcıq qoyan silahlar... Yüzlərlə igidimizin sağlamlığı-nı əlindən alan silahlar. Yüzlərlə ananın göz yaşı, atanın eyilməş qəddi olan silahlar... Yüzlərlə balanın atasızlığına səbəb, yüzlərlə qadının sevdiyini əlindən alan silahlar... Müharibədən sonra onlarla dünyaya gələn usağın ata üzünü görməsini əngəlləyən silahlar... Neçə-neçə nişanlı qızın hicran dağı silahlar... Necə də susublar. Sənki bütün bunları edən onlar deyilmiş. Gəncədə, Bərdədə, Ağdamda günahsız insanların qətlərə həkm verən deyilmişlər. İnsanların qurulu evlərini dağıdan deyilmişlər. Həyət-bacalarında işlədikləri yerdəcə ömür-ləni tamamlayan deyilmişlər...

Düşmən silahlar... Yağılardan əlləri dəyən, nəfəsləri içərisinə dolan murdar silahlar. Yeni torpaqların işgali üçün düşmən əmrini yerinə yetirən silahlar... Baxdıqca Zəfərimiz üçün qurur duydugum, itkilerimiz üçün susqunluqlarından belə qısa olmaq istədilim silahlar, texnikalar, avtomobilər...

Bütün bu düşüncələrin fonunda gözlerim tankların, avtomobilərin, qoşqların təkərlərinə sataşır. Qurumuş palçıqlar düşüncəmə hakim kəsili. Bu texnikalar düşmənidir, ancaq o palçıq bizimdir. Bizim torpaqların 44 gündə payız yağışları ilə islanıb palçıqlaşan parçasıdır. Əlimi atıb o palçıqdan bir parça qoparıb, əlimdən oxvalayıram, burnuma tərəf yaxınlaşdırıram. İləhili, bu palçıq qurusu Suqovuşan, Füzuli, Xudafərin, Zəngilan, Qubadlı, Şuşa, Ağdam, Kəlbəcər, Laçın... qoxur. Nə qədər doğma etir saçı. Bu munis duyuğu bir az öncə parçalamaq istədiyim texnikaların əslində günahının olmadığını anlıdır mənə: onlar cansızdır, kimlərinə iradəsi ilə hərəkət etdirilən əşyalardır. Nə yaziq ki, bəxtlərinə erməni kimi murdar məxluqlara məxsusluq yazılıb. Nə xoşbəxtlərlər ki, erməni mehbusluğundan çıxıb belə bir gözel ölkəyə gətirilmək kimi alın yazına malik olublar. Nə bəxtvərdilər ki, üzərlərində biz millətin bir ovucu üçün canını verməyə hazır olduğu torpaq var.

***

Qurur parkı-Hərbi Qənimətlər Parkı. 30 il torpaq həsrəti ilə yaşanan soydaşlarımızın, bir qarış torpaqını düşmən tapdağı altında qoymayan azərbaycanlılarıñ iftخار parkı. Tarixin fəxarət səhifəsi, 300 ilədək zaman kəsiyindən sonra bütövləmiş Azərbaycanın suverenlik simfoniyası -Hərbi Qənimətlər Parkı.

Mətanət Məmmədəova